

Liviu Rebreanu

CIULEANDRA

Într-un rază, o stingeră protecții îl confruntă cu
tote, cumaj către chip, și apoi se lovi, în urmă.
El și cădu scara, că trăia într-o casă de la mijloc,
incercând să se apere. Si cînd se vede că este în
dificultate, și anzi provocă o voce astfel strâmbă, groză,
răstăinind ca dintr-o adâncime de pămînt. Îl
împinge pe un gheci, și glasul său devine tot mai
și mai brusc, redescăzut, sănătatea sa se răstăină
prin piept și în față, și în spate.
Îngreunat, se pună totuști să se întoarcă în spatele
marginilor intr-o jocură de război. În urmă,
ruina că o misătură răsuță.

Editor: George Huzum
Coperta: Laura Teodora Rădulescu
Tehnoredactor: Daniela Dumitrescu
Pe copertă: detaliu pictură *La Veuve* – Alfred Stevens

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României Rebreanu, Liviu

Ciuleandra / Liviu Rebreanu. - București : Astro, 2016
ISBN 978-606-8660-14-1

821.135.1-32

Editura ASTRO
Str. Iacob Negrucci, nr. 37A,
Sector 1, București
Tel./Fax: 021 223 04 51

Comenzi la:
www.carteamea.ro
www.cartescolara.ro
www.depozit-de-carti.ro
www.pro-librarie.ro

Tipografia SHIK & STEFAN SRL
Strada N. Drăgan nr. 10, sector 5, București

obraji ca lemnul. și totuși nu rău îl supăra bătacă în
căciula lungă, roti
...și nu știi că tu ești ticălos
și mișel și sărac și orb și gol.

Apocalipsis, III – 17

I

— Taci!... Taci!... Taci!...

O prăvălise pe sofa și, cu genunchiul drept, îi zdrea-be sânii. Degetele și le înfipsese în gâtul ei plin și alb parc-ar fi vrut să înăbușe un răspuns de care se temea. Îi simțea corpul zvârcolinindu-se, întocmai ca sub o îmbră-țișare fierbinte, și zvârcolirea îl înfuria mai nătâng.

— Taci!... Taci!...

Repeta același cuvânt, cu același glas horcăit, foră-ind pe nas rar, prelung. Ochii lui umflați nu vedea to-tuși nimic, ca și când s-ar fi coborât peste ei un obositor văl roșu...

Într-un târziu, o atingere molatecă îi cuprinse bra-tele, numai câteva clipe, și apoi se topî, neputincioasă. El își dădu seama, ca prin vis, că trebuie să fie mâinile ei, încercând să se apere. și atunci, deodată și foarte deslușit, își auzi propria-i voce, aspră, strâmbă, gâfăită, răbufnind ca dintr-o adâncime de pivniță. Îi trecu fulge-rător prin gând, „ce glas!“ și îndată, parcă și-ar fi recă-pătat brusc vederea, zări două globuri albe, sticlose, aproape ieșite din orbite, cu o fină rețea de vinișoare ro-șii încercuind o pată rotundă albastră-viorie: ochii ei în-mărmuriți intr-o lucire de spaimă resemnată. Privirea îl ustura ca o mustrare nesuferită:

— Ta... a...

Vruse să strige, dar acumă sunetele i se sfărâmau în cerul gurii, hărăitoare și uscate, iar globurile albe în aceeași vreme se măreau mereu și se împreunau într-un disc cenușiu, care apoi începea să se învârtească amețitor împrejurul petei albastre nemîșcate. Un simțământ greu de leșin îi înmuie brațele. I se părea că are să se prăbușească și căuta desesperat un sprijin...

Ca trezit dintr-un coșmar, sări trei pași înapoi. Degetele îi rămăseră răschirate și tepene. Se uită împrejur năucit. Făcea sforțări să se orienteze. Razele becurilor, gălbui și filrate, îl dureau, ca și când ar fi intrat repede, după un întuneric mare, într-o lumină orbitoare. Toate lucrurile i se înfățișau cu reliefuri neobișnuite. Lângă sofa, blana de urs alb se zbârlise, iar capul cu ochii morți, de sticla, îl privea căscând gura către el, amenințător. În cămin două buturuge mocneau cu flăcări galbene, ce se răsuceau și se întindeau mâniajose ca niște limbi de balaur. Între cele două ferestre dinspre stradă, consola, cu oglinda până-n tavan, încărcată de pufuri, borcane, sticluțe și alte obiecte, din arsenalul de întreținere a frumusetei feminine, părea o ființă vie încremenită de rușine.

Ajunsă lângă ușa dormitorului, potrivindu-și manșetele și mâncile boțite, dar uitându-se mereu uluit la sofa pe care ea zacea neclintită, cu capul spre dânsul, încât îi vedea numai creștetul puțin aplecat în dreapta, pieptul decoletat și rochia mototolită. Milioane de gânduri îi plouau în minte și se ciocneau în zgomote surde. Când, după un răstimp, i se mai potoli inima, observă că singurul zgromot în lume îl făcea respirația lui ostenită; încolo o tacere blândă, moleșitoare; chiar focul în cămin ardea acum atât de lin, parcă ar fi fost un foc imaterial. Numai căldura era sugrumătoare. Sudorile îi curgeau pe

obraji ca lacrimile. Și totuși mai rău îl supăra tacerea încât, ca s-o alunge, rosti:

— Madeleine!

Căutase să fie dulce și se însășimântă de glasul căre par că era al unui străin dușmănos. Își aminti că tot astfel îl mirase același glas adineaori când... Și deodată se simți copleșit de o rușine mare, parcă s-ar fi pomenit gol în mijlocul unei multimi batjocoroitoare. Își dădea seama că, deși avea ochii ațintiți asupra sofalei, sufletul lui nu voia să vadă nimică de frică să nu trebuiască a înțelege prea curând.

— Madeleine! murmură apoi din nou, cu umilință, ca și când ar fi încercat să ispășească o faptă printr-un cuvânt.

Câteva clipe avu simultan toate certitudinile: că trăiește și că e moartă, că a ucis-o și că n-a ucis-o, că nu s-a întâmplat nimic și că s-a sfârșit tot... În aceleași clipe însă își mai reamintea cum, pe când se năpustise asupra ei, îi stăruise în creier, ca o poruncă, gândul că trebuie s-o omoare și că totuși n-are să moară...

Deodată, într-un fior de spaimă, zări, drept în față, un Tânăr cu părul negru, puțin vâlvoit, cu figura rasă, fină, ovală și răvășită, cu ochii rătăciți, îmbrăcat în frac, dar cu manșetele ieșite din mâneci, cu plastronul frământat și o aripă a gulerului ridicată până la ureche, ca la eroii aristocratici în filmele americane, după o încăierare de box cu rivalul burghez... Tresări când își recunoscu chipul în oglindă.

„Bietul Puiu Faranga!“ făcu dânsul, schițând un suras trist, pe care cel din oglindă i-l întoarse prompt.

Surâsul însă îi îngheță brusc pe față ca o mască. În oglindă, de pe sofa, cu capul plecat ușor într-o parte, Madeleine îl privea cu ochii foarte mari și albi și cu o figură parcă disprețuitoare. Buimăcit porni spre ea, dar un zgo-

mot îi rețează mișcarea. Brațul Madeleinei, alb și rotund, alunecase jos, oprindu-se pe gâțul ursului parc-ar fi vrut să-l alinte.

Respect pentru oameni și cărti

Acum Puiu Farângă avu fulgerător revelația realității. Ochii ei păreau vii, brațul ei se lăsase într-o mișcare vie – și tocmai acestea îi spuseră mai limpede că nu mai e nicio speranță. Spaimă că a stins o viață omenească i se răsucea în suflet ca un pumnal. Nu mai știa ce să facă, și neștiința aceasta îl umplea de groază, iar liniștea dimprejur îl sugruma. Întoarse deodată spatele cu o sfortare cruntă, ca și când și-ar fi smuls picioarele dintr-o țintuire, și porni afară pe ușa deschisă a dormitorului. În șira spinării o mâna urmăritoare îl trăgea înapoi...

II

Avea pașii șovători și clătinați ca un om beat. Trebuie prin odaia de dormit, în care ardea un singur bec albastru, ochi pânditor, apoi printre-un salonaș întunecos, ieși în hall, unde era o lumină supărător de vie, și se repezi la o ușă închisă în fața căreia se opri, parcă i s-ar fi sleit puterile. Pe urmă totuși se pomeni înăuntru, zvârlit ca de un vânt năprasnic, bâiguind:

— Tată!... Tată!...

Bătrânul Policarp Faranga se ridică speriat de după birou. Văzând pe fiul său, îl apostrofă puțin nervos:

— Tu es fou?

Când auzi glasul tatălui, Puiu se simți mai zdrobit. Groaza i se risipi și făcu loc unei desperări amețitoare. Se aproape de birou și se prăbuși istovit în fotoliul larg

de piele. Bătrânul, în picioare, îl examina ceremonios și jicnit pentru necuvînță lui de-a se fi rostogolit pe scaun înainte să-l fi poftit. Era și el în frac, cu pieptul plin de decorații peste care se aşternea barba-i maiestoasă, argintie și deosebit de îngrijită. Îi plăcea să apară mereu serios și măsurat, nu numai în lume, dar chiar față de sine însuși. Înalt, robust, își purta cei șaizeci și trei de ani cu o demnitate aproape trufășă, inspirând în jurul său respect spontan... Fiindcă Puiu tăcea, își călcă pe inimă în cele din urmă și-l întrebă:

— Mais parle donc, voyons, parle! Qu'est-ce que tu as?

Tânărul întoarse spre dânsul niște ochi stinși, rătăcitori. Se gândeau cum să-i spună ce s-a întâmplat și nu găsea cuvintele potrivite. Izbucni fără să:

— Tată... am făcut... nu știu... a murit Madeleine...

Faranga, parc-ar fi primit o săgeată în inimă, se cûtremură:

— Ce-ai zis?... Madeleine? Tu?... Imposibil!...

Încercă să citească adevărul în ochii lui, dar Puiu plecase iar capul. Un răstimp bătrânul mai stătu, frâmântând în minte serii de întrebări, sprijinit cu amândouă mâinile de dunga mesei, întepat ca un judecător fără experiență în fața unui acuzat misterios. În sfârșit ocoli biroul, veni lângă Puiu și-l apucă de umăr:

— Unde este?...

Nu termină întrebarea și nici răspunsul nu-l aștepta decât o secundă. Ca și când mișcarea împrejurul biroului îar fi schimbat mersul gândurilor, porni îndată spre ieșire, lăsând ușa larg deschisă...

Puiu căzuse într-o toropeală cenușie, neclintit, parcă habar n-ar fi avut pentru ce se află aici. Gândurile îi erau acum un haos apăsător în care nimic nu izbutea să se încheje într-o formă lămurită. Pe subt șivoiul crâm-

peierelor de gânduri însă sufletul lui înțelegea clar că tatăl său s-a dus acolo, să vadă și să se convingă dacă e adevarat că Madeleine... Astfel auzi foarte bine pașii rarei, apăsați ai bătrânlui și simți că ușa a rămas deschisă. Pe urmă deosebi glasul tantei Matilda, cu respirația grea și grăbită de urcarea scării, scuzându-se că a întârziat nu din vina ei, ci a șoferului care tocmai când să plece a găsit ceva de reparat la automobil... În sufletul lui Puiu răsări pe loc confirmarea: da, numai ea e vinovată căci, dacă ea venea la timp, nu s-ar fi întâmplat nimică... Bătrânlul răspunse ceva Matildei. Puiu nu prinse înțelesul cuvințelor, dar auzi îndată pe tante Matilda scâncindu-se, cu întrebări scurte, insistente, alergând după Faranga. Glăsurile și pașii lor se pierduse pe corridor subt cotropirea unui plâns ascuțit, prelung și săcăitor, al jupânesei care, desigur, întorcându-se în budoar, a aflat pe stăpână-sa rece și a venit să dea alarmă. Urmă o tacere și apoi niște fâșături de pași sfioși. Puiu simțea că trebuie să fie fețiorul care arde de curiozitate. Peste câteva momente îl auzi, în ușă, zicând candid:

— M-ați sunat d-voastră, conașule?

Îi făcu semn cu mâna să plece. Fețiorul închise ușa fără zgromot, ca la o cameră de bolnav.

Pe urmă tacerea se întărișă grea, înăbușitoare. Biroul vast se împăriențea într-un somn afund. Puiu, încremenit, nici nu mai cutează să încerce vreo mișcare. Doar gândul că bătrânlul nu se mai întoarce îl ustura din ce în ce mai dureros. De la dânsul aștepta acumă măntuirea. El însuși nu se simțea capabil nici măcar să cugete. De altfel, totdeauna, și mai ales în ceasurile grele, bătrânlul singur lăua hotărârile trebuincioase.

Ceea ce îl îngrozea acum era că vremea trecea atât de încet. I se părea că s-au scurs ore întregi de când a ieșit bătrânlul. Licăriri de speranță îi înfloreau în inimă: dacă nu vine, înseamnă că poate Madeleine totuși n-a

murit... Speranța însă îl întrista pentru că o simțea deșartă și nu facea decât să-i reamintească mereu întâmplarea pe care el se silea să o steargă din minte.

În sfârșit nu mai putu îndura tacerea. Se sculă. Voia să plece, oriunde, dar să nu mai fie singur. Chiar atunci apăru în ușă tatăl său urmat de tante Matilda. Puiu înțepeni lângă birou, cu ochii nerăbdători spre bătrânlul care trece fără să-l privească. În schimb, Matilda, plânsă și amărâtă, se repezi la dânsul și-l îmbrățișă ocrotitor:

— Ah, quel terrible malheur, pauvre petit Puiu!

Matilda era soră cu mama lui Puiu. Rămasă văduvă foarte Tânără și fără copii, își împărtise toată inima ei între operele de binefacere și nepoțelul Puiu, mai cu seamă că sărmănelul avusese nenorocirea să piardă pe maică-sa micuț de tot. Împlinea acum vreo cincizeci de ani, era înaltă, uscățivă și nobilă, se înduioșa ușor și vorbea multe și nevrute.

Auzind-o, Faranga îi zise supărat:

— Aide, Tilda, ajunge! Să lăsăm lamentările!... Tu du-te mai bine dincolo, că aici noi avem de lucru!

— Mais si, mais si — murmură Matilda ștergându-și ochii. *Pauvre Madeleine!... Oh, la pauvrette!...* Ce catastrofă! Iacă, plec!... Puiule scump, fii tare! Durerile și nenorocirile pentru oameni sunt lăsate de Dumnezeu!... Nu-ți pierde cumpătul și nu disperă, *pauvre petit Puiu*...!

Îl îmbrățișă iar și-l sărută, plângând, pe amândoi obrajii. Porni. Din ușă mai zise bătrânlului:

— Fii și tu calm, Poly, te implor!... Si dacă aveți nevoie de mine, să mă chemați negreșit!

Policarp Faranga umbla de colo până colo prin birou, cu mâinile la spate, cu fruntea în pământ, în vreme ce Puiu stătea în același loc, urmărind din privire toate mișcările bătrânului, grele, îndurerate. Părea că sub povara gândurilor, chiar silueta lui mândră se gârbovea văzând cu ochii.

Niciodată Faranga, în viața-i bogată totuși în evenimente, nu primise o lovitură atât de neașteptată și de cruntă. Puiu îi fusese toată nădejdea, mai ales de când anii se înmulțiseră pe umerii lui. El era singurul vîrstă al familiei Faranga și printr-însul familia aceasta, de obârșie străveche boierească, trebuia să se perpetueze. Cu nimica nu se mândrea mai mult bătrânul decât cu neamul său. Își urmărea ascendența până la Vlad Țepeș. Descoperise undeva, și povestea bucurios oricui, că apri-gul voievod muntean ar fi dat odată boierilor drept pildă de cinstă și credință pe un Faranga. În cursul veacurilor familia a sărăcit de câteva ori, dar totdeauna a știut să-și păstreze nepărat numele... Moștenise, împreună cu un frate, o avere frumoasă. Dar fratele s-a prăpădit în vîrstă plăpândă și aşa a rămas el singur cu numele și averea familiei. S-a însurat pe la treizeci de ani, după ce a gustat toate plăcerile vieții usoare, obligatoare pentru oamenii bogăți și fără ocupație. Olga Dobrescu, ființă gingășă, a fost o soție ideală: bună, frumoasă, indulgentă, cu avere. Închidea ochii la numeroasele escapade pe care Poly le-a continuat și după căsătorie. În al patrulea an, a venit pe lume Puiu, iar după alți patru Olga s-a stins. De-abia când a pierdut-o pe ea a dobândit dragoste cea mare pentru copil și a înțeles însemnatatea lui pentru viitorul familiei. Tot atunci a pus cruce și vieții usoare, intrând în politică, spre a avea o meserie. Cu

avere și nume a făcut repede carieră. Urmase odinioară niște vagi cursuri de drept, dar, firește, fără a practica vreodată avocatura. Diploma îi oferea acum posibilitatea să se considere și să fie considerat jurist. I se descoperi, de către prieteni și ziariști binevoitori, chiar oarecare talent oratoric și astfel toată lumea aplaudă când, printr-o împrejurare fericită, i se încreză portofoliul justiției. Deveni omul serios și grav care a rămas până azi. Purta, de când se însurase, ca un trofeu, o barbă superbă. Ea i-a câștigat odinioară celebritatea bulevardieră bucureșteană: cea mai frumoasă și mai îngrijită barbă din România. Tot ea îi împrumuta acum bună parte din prestigiul necesar unui om politic cu răspundere. Pentru că sub ministeriatul său de câteva luni s-a votat o lege bună, s-a ales cu stima cercurilor judecătorești și cu epitetul măgulitor „omul justiției“. Nici nu se mai putea închipui să se facă ceva în domeniul dreptății fără a se cere părerea lui autorizată, fie la putere, fie în opoziție.

Puiu a crescut înfășurat în dragostea lui idolatră. Iubea într-însul nu numai pe copilul său și amintirea mamei copilului, ci pe continuatorul neamului. Se iubea pe sine însuși. Îi părea rău de viață de odinioară și-l muncea teama să nu se răsfrângă asupra copilului păcatele tinereții lui desfrâname. Băiatul era plăpând, ca și maică-sa. Si din pricina aceasta l-a ocrotit mai sărguitor...

În mers mașinal, Faranga își depăna amintiri și frământa regrete. O clipă se opri și se uită plin de duioșie la Puiu care stătea mereu în picioare, pironit într-o așteptare tulbere. Îi șopti bland:

— Şezi, Puiule...

Tânărul răspunse cu o privire întrebătoare. Se așeză. Bătrânul însă își relua plimbarea, ca și când mergeând în trecut ar fi vrut să ajungă la o țintă în viitor...

Toate ocrotirile lui zadarnice au fost. S-a gândit să-l însăre cu o fată prin care să se regenereze și împrospăteze săngele neamului. Căsătoriile între odrasle de familii prea vechi dau progenituri subrede. Când e prea albastru, săngele e un stigmat de degenerescență. L-a însurat de timpuriu tocmai ca să-l ferească de viața pe care a dus-o el însuși. Puiu totuși a urmat tradiția. Căsnicia nu l-a împiedicat, ba l-a stimulat. și l-a adus în halul de azi.

Faranga se așeză deodată la birou, calm, hotărât, Puiu căută să-i întâlnească privirea și nu reușești. Bătrânul stătu căteva secunde pe gânduri, ca și când ar fi căutat o frază sau un cuvânt, apoi luă brusc telefonul:

— Alo... Centrala?... Dă-mi, te rog, prefectura poliției!

Puiu îngălbenește. Realitatea întreagă i se înfățișă la auzul unui singur cuvânt. Bâlbâi spăimântă:

— Ce vrei să faci, tată?

Faranga răspunse în telefon:

— Dă-mi pe domnul prefect! și peste un minut: Domnul prefect?... Aici Policarp Faranga... Da, chiar eu sunt, dragă Nicule!... Nu, n-am plecat și nici nu mai pot pleca... Eram tocmai îmbrăcați, dar s-a întâmplat o mare, foarte mare nenorocire în familie... Ba da, nu exagerez deloc, foarte mare, repet! Închipuiește-ți, copilul meu, Puiu, într-un moment de rătăcire, desigur, a omorât pe Madeleine, pe nevastă-sa...

Aparatul îi tremura în mâna. Se uita, vorbind, în ochii lui Puiu, care se zbuciuma să-i ghicească gândul.

— Da, într-adevăr, de necrezut... și cu toate astea... Te rog dar să te ostenești numai decât până la mine, să vedem ce-i de făcut... Te rog!... Firește, evident, trebuie să aduci și pe procurorul de serviciu...

Așeză receptorul pe furcă și rămase cu mâna întinsă și cu ochii țintă la Puiu.

— L-ai chemat să mă aresteze? întrebă Tânărul, fără pic de sânge în obrajii, cu glasul răgușit.

Faranga avu un zâmbet straniu:

— Tu nu te așteptai la urmări? La nimic?

— Da... Ba da — murmură Puiu, după o pauză, frânt, plecând capul.

— Sper că-ți dai seama ce-ai făcut?

— Am greșit — șopti Puiu mai răgușit ca adineaoară.

— Ei bine, ești un asasin! scrâșni bătrânul, parcări fi smuls cuvântul cu un vârf de cuțit. Un Faranga ucigaș, ordinar, ca orice derbedeu... Ah!

Sfărâmă între degete o foaie de hârtie. Se potoli îndată și adăugă:

— Dar acum nu mai e timp de pierdut cu vorbe zadarnice. În zece minute prefectul va fi aici. Până atunci trebuie să te hotărăști și să alegi!

Puiu ridică o privire uluită:

— Ce să aleg, tată?

Bătrânul Faranga își reveni încurcat:

— Așa-i, încă nu-ți spusei... Mi s-a părut că...

Zăbovi puțin până să-și ordoneze gândurile. Apoi se sculă, se apropiște și se lăsa în fața lui, pe celălalt fotoliu. Urmă cu o voce moale, în care era și imputare, și milă:

— Nu te-am descusut deloc, adevărat... Nu te-am întrebat nici de ce ai omorât-o și nici cum ai omorât-o... Ar fi fost și de prisos. Moartea vorbește mai elovent ca toate frazele. și totuși nu pot să nu mă întreb mereu pe mine însumi cum s-a putut găsi un om, și încă copilul meu, care să asasineză o ființă atât de bună ca Madeleine?... Pe Mădălina noastră!... Care și-a tolerat tot, tot, care n-a vrut nici măcar să audă despre murdăriile tale multiple și continue!... E extraordinar, pur și simplu extraordinar!